

Το βιβλίο Ιστορίας και η Ιστορία

Τέτα Παπαδοπούλου

Ελευθεροτυπία, 27/04/2007

Έχει συμβεί πολλές φορές. Ιδίως, τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Κάθε λίγο και λιγάκι, το ετερόκλητο μέτωπο της «αριστεροδεξιάς εθνικοφροσύνης» βρίσκει ένα πρόσχημα, διότι περί προσχήματος πρόκειται. Και σηκώνει το λάβαρο του νέου αγώνα. Σάλπιγγα, εμπρός, πάμε. Η σφοδρή επίθεση αρχίζει. Είναι η επίθεση όλων αυτών που -από διαφορετικές αφετηρίες και για διαφορετικούς λόγους- προσπαθούν να κρατήσουν ζωντανό ένα προ πολλού ξεπερασμένο παρελθόν. Φοβισμένοι. Επιθετικοί. Όσο πιο φοβισμένοι τόσο πιο επιθετικοί. Είναι η επίθεση όλων αυτών που εκφράζουν την έμφοβη Ελλάδα.

Το τελευταίο θύμα τους; Ένα βιβλίο, περίφημο πλέον, που ξεσήκωσε θύελλα εθνικιστικής υστερίας: το βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού και, μαζί, η υπεύθυνη της επιστημονικής ομάδας που το συνέταξε, η καθηγήτρια Μαρία Ρεπούση.

Τα καλά παιδιά της «Χρυσής Αυγής» φρόντισαν και έκαψαν το βιβλίο στην πλατεία Συντάγματος. Για την ενέργεια αυτή ερωτήθηκε σχετικά ο Αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος. Τι απάντησε; Δεν είχε ακούσει τίποτε, είπε. Επί χούντας, ο κ. Χριστόδουλος διάβαζε και δεν έπεσε στην αντίληψή του τι συνέβαινε. Τώρα, δυο βήματα από την Αρχιεπισκοπή, ακροδεξιοί έκαψαν το «εθνο-προδοτικό» βιβλίο, αλλά ο Άγιος Αθηνών δεν άκουσε τίποτε. Σπουδαίο πράγμα να διατηρεί κανείς σταθερές αξίες μέσα στον χρόνο.

Το βιβλίο δεν υπάρχει πια στα βιβλιοπωλεία, όσο κι αν ψάξετε. Εξαντλήθηκε; Ή το απέσυραν για να μας προστατεύσουν; Κυκλοφορεί βέβαια σε ηλεκτρονική μορφή στο Διαδίκτυο. Όμως ήθελα να έχω στα χέρια μου ένα «εθνο-προδοτικό» αντίτυπο. Ευτυχώς, μου το δάνεισε μια καλή φίλη.

Στις εκατόν σαράντα σελίδες του το βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού καταγράφει με συνοπτική μορφή ιστορικά γεγονότα. Χωρίς χαρακτηρισμούς που ωθούν σε φυλετικά μίσση. Χωρίς (κατά το δυνατόν) εθνικούς μύθους. Χωρίς το δηλητήριο της παρελθοντολαγνείας. Χωρίς απόλυτο καλό ή απόλυτο κακό. Χωρίς ιδεολογήματα. Χωρίς περιγραφές γκραν γκινιόλ. Μια φράση μόνο: πώς είναι δυνατόν οι επικριτές του βιβλίου να διαστρεβλώνουν τόσο πολύ το περιεχόμενό του;

Το βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού δεν φανατίζει (κι αυτό ενοχλεί τους φανατικούς), δεν προσφέρεται για παπαγαλία, αλλά απεναντίας ωθεί τους μαθητές να σκεφτούν, να σκεφτούν κριτικά (κι αυτό ενοχλεί όσους αθλούνται στην επίδειξη μη-σκέψης).

Ένα σύγχρονο βιβλίο Ιστορίας, νηφάλιο, γοητευτικό στη διάταξη της ύλης του (κειμένων και εικονογράφησης) που τσιγκλίζει τους μαθητές να συζητήσουν με τον δάσκαλο, να προβληματιστούν και όχι να καταπίνουν ιδεολογήματα.

Στον 21ο αιώνα είμαστε. Επιτέλους, δεν πρέπει κάποτε να περάσουν και στο σχολείο -στη Δευτεροβάθμια αλλά και στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση- οι κατακτήσεις της σύγχρονης ιστορικής επιστήμης; Για σχολείο μιλάμε, όχι για Κατηχητικό.

Εντάξει, λάθη υπάρχουν. Όπως και σε οποιοδήποτε βιβλίο. Η φράση «χιλιάδες Έλληνες συνωστίζονται στο λιμάνι της Σμύρνης προσπαθώντας να μπουν στα πλοία και να φύγουν για την Ελλάδα», προκάλεσε οργή μεγάλη. Σίγουρα η φράση είναι άστοχη. Πλην όμως οι επικριτές του βιβλίου στέκονται σε αυτήν, την απομονώνουν και αποσιωπούν το πνεύμα και το περιεχόμενο του κεφαλαίου «Μικρασία: εκστρατεία και καταστροφή» (όπου περιλαμβάνεται η εν λόγω φράση).

Σάλος εναντίον του βιβλίου Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού από το μέτωπο της «αριστεροδεξιάς εθνικοφροσύνης». Ας μην αυταπατώμεθα. Ο σάλος δεν έχει σχέση, βέβαια, με τις κάποιες φραστικές ιστορικές ανακρίβειες. Τον σάλο τον προκάλεσε η συνολική αντίληψη, η οποία διέπει το βιβλίο. Πού πάμε δίχως θεμελιώδεις εθνικούς μύθους, όπως αυτός για το Κρυφό Σχολείο, όπως ο άλλος για την ύψωση του λαβάρου της Επανάστασης από τον Παλαιών Πατρών Γερμανό; Ο σάλος οφείλεται ακριβώς στο γεγονός ότι πρόκειται για ένα σύγχρονο σχολικό βιβλίο Ιστορίας, έτσι όπως αρμόζει σε μια σύγχρονη ευρωπαϊκή χώρα που... κάποτε πρέπει να γίνουμε.

Προς τιμήν της, η υπουργός Παιδείας κυρία Γιαννάκου επιμένει παρά τις σφοδρές αντιδράσεις -μην υπολογίζοντας το προσωπικό πολιτικό κόστος- ότι δεν τίθεται θέμα απόσυρσης του βιβλίου. Επαναλαμβάνει, μάλιστα, ότι το βιβλίο θα το κρίνει η επιστημονική κοινότητα και όχι κάποιες ομάδες πίεσης.

Στη λυσσαλέα επίθεση κατά του βιβλίου συνενώθηκε, πιο καθαρά από κάθε άλλη προηγούμενη φορά, το μέτωπο της «αριστεροδεξιάς εθνικοφροσύνης». Δεν ξέρει κανείς τι να πρωτοθαυμάσει. Εναντίον του βιβλίου η Χρυσή Αυγή, εναντίον και το ΚΚΕ. Εναντίον ο Αρχιεπίσκοπος και ο κ. Καρατζαφέρης. Εναντίον ακροαριστεροί και ακροδεξιοί. Εναντίον επαγγελματίες εθνικιστές, νεοφασίστες και θρησκόληπτοι, προοδευτικοί διανοούμενοι και καθηγητές, έντυπα και εφημερίδες. Εναντίον νοσταλγοί της δικτατορίας και -αυτό κι αν είναι πολύ χαριτωμένο- διάφοροι νεοσταλινικοί.

Νομίζαμε ότι όλα τα είχαμε δει. Λάθος. Υπάρχει ακόμη ένα σκαλοπάτι για την πρόοδο. Να, λοιπόν, που τώρα, με την επίθεση εναντίον του βιβλίου Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού, το είδαμε κι αυτό: τον Στάλιν με φουστανέλα.

Το μέτωπο της «αριστεροδεξιάς εθνικοφροσύνης» ζει λαμπρές αγωνιστικές ημέρες λιθοβολώντας το βιβλίο. Τα πιο προβεβλημένα μέλη του, ιδίως, θεωρούν ότι δίνουν «ιερό εθνικό αγώνα». Κρίμα. Συγχέουν τις Θερμοπύλες με τις Hot Gates...

ΥΓ. Συμπληρώθηκαν (24.4) τρία χρόνια από το «Όχι» των Ελληνοκυπρίων στο

Σχέδιο Ανάν. Εάν είχαν πει «Ναι»; Τότε, σήμερα θα είχαν πλέον αποχωρήσει οι 34.000 Τούρκοι στρατιώτες από τις συνολικά 40.000 που κατέχουν (πάντα) τη Βόρεια Κύπρο. Δεν πειράζει... Αρκεί που είπαν το «υπερήφανο Όχι».

Όταν θα επιστρέψει στην Τουρκία ο Ορχάν Παμούκ...

***Έκρηξη εθνικιστικού και ισλαμικού φανατισμού στην Τουρκία. Έκρηξη που εκδηλώνεται όχι μόνο με ρητορική μίσους, αλλά και με συγερές δολοφονίες.

***Στην Άγκυρα, πριν από δύο εβδομάδες, έγινε η πιο μεγάλη εδώ και πολλά χρόνια συγκέντρωση κεμαλιστών. Τουλάχιστον τριακόσιες χιλιάδες άνθρωποι. Οι συγκεντρωμένοι φώναζαν συνθήματα εναντίον του πρωθυπουργού κ. Ερντογάν, εναντίον κυρίως της πιθανότητας να είναι υποψήφιος για την προεδρία της Δημοκρατίας. Τελικά, υποψήφιος αντ' αυτού θα είναι ο κ. Αμπντουλάχ Γκιουλ. Για τους κεμαλιστές (το στρατιωτικο-πολιτικό κατεστημένο αλλά και τους απλούς πολίτες) ο μετριοπαθής ισλαμιστής κ. Ερντογάν και το κόμμα του, «Κόμμα της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης», αποτελούν απειλή για τον κοσμικό χαρακτήρα του κράτους.

***Όπως και να το προσεγγίσει κανείς, η κατάσταση στην Τουρκία είναι πολύ προβληματική. Ο στρατός παρουσιάζεται ως εγγυητής του κοσμικού κράτους και ο κ. Ερντογάν -μετριοπαθής μεν, ισλαμιστής δε- ως εγγυητής του εκσυγχρονισμού και του εκδημοκρατισμού της Τουρκίας. Οξύμωρο σχήμα.

***18 Απριλίου 2007. Αποτρόπαια τριπλή δολοφονία στην πόλη Μαλάτεια της νοτιοανατολικής Τουρκίας, τέσσερις μόλις ημέρες μετά την ογκώδη συγκέντρωση των κεμαλιστών στην τουρκική πρωτεύουσα. Φανατικοί ισλαμιστές εισέβαλαν σε εκδοτικό οίκο που εξέδιδε τη Βίβλο και προτεσταντικά έντυπα. Εκεί, σκότωσαν τρεις υπαλλήλους -τους έκοψαν με μαχαίρι τον λαιμό-, δύο Τούρκους που είχαν ασπαστεί τον προτεσταντισμό και έναν επίσης προτεστάντη Γερμανό.

***19 Ιανουαρίου 2007. Η δολοφονία στην Κωνσταντινούπολη του Χραντ Ντινκ, του αρμενικής καταγωγής Τούρκου δημοσιογράφου και εκδότη της εβδομαδιαίας δίγλωσσης εφημερίδας -στην τουρκική και αρμενική γλώσσα- «Agos». Σοκ εντός και εκτός Τουρκίας. «Είμαστε όλοι Αρμένιοι!», «Είμαστε όλοι Χραντ Ντινκ!» φώναζαν χιλιάδες κόσμου που βγήκαν αυθόρμητα στους δρόμους μόλις έγινε γνωστή η φρικτή είδηση. Ο Χραντ Ντινκ αγωνιζόταν για την αναγνώριση της γενοκτονίας των Αρμενίων, αλλά επίσης και για τη συμφιλίωση μεταξύ Αρμενίων και Τούρκων. Η δολοφονία του αποτελεί μια μεγάλη δοκιμασία για τη δημοκρατική τουρκική συνείδηση.

Ο Ορχάν Παμούκ, τιμημένος με το Νόμπελ Λογοτεχνίας 2006, αναγκάστηκε προ τριών μηνών να εγκαταλείψει την αγαπημένη του Ιστανμπούλ. Έφυγε από την Τουρκία. Οι απειλές κατά της ζωής του από διάφορους φανατικούς - ισλαμοφασίστες ή φασιστοεθνικιστές- πολλαπλασιάστηκαν ιδίως μετά τη δολοφονία του Χραντ Ντινκ. Ο Τούρκος συγγραφέας έχει μιλήσει θαρραλέα για τις

«μαύρες τρύπες» της χώρας του και ιδίως για το εθνικό ταμπού, δηλαδή τη γενοκτονία των Αρμενίων.

Το γεγονός και μόνον ότι ο Ορχάν Παμούκ αναγκάστηκε να εκπατριστεί, για να προστατεύσει τη ζωή του, δείχνει γενικότερα το μέγεθος του προβλήματος στην Τουρκία. Όταν και εφόσον μπορέσει να επιστρέψει, αυτό θα σημαίνει πολλά (όχι απλώς για τον ίδιο). Όταν και εφόσον.